

Sannolikhet och statistik XI

Johan Jonasson

April 2019

Betingade väntevärden. Vi ska säga att $\mathbb{E}[Y|X = x]$ är väntevärdet av den sv som samma förd som Y givet $X = x$.

Definition:

- Y diskret: $\mathbb{E}[Y|X = x] = \sum_{y_k \in V_Y} y_k p_{Y|X}(y_k|x),$
- Y kont: $\mathbb{E}[Y|X = x] = \int_{-\infty}^{\infty} y f_{Y|X}(y|x) dy.$

Totala sannolikhetslagen för väntevärden:

- X diskret: $\mathbb{E}[Y] = \sum_{x_j \in V_X} \mathbb{E}[Y|X = x_j] p_X(x_j),$
- X kont: $\mathbb{E}[Y] = \int_{-\infty}^{\infty} E[Y|X = x] f_X(x) dx.$

Bevis: Fallet (X, Y) kont.

$$\begin{aligned} \int_{-\infty}^{\infty} \mathbb{E}[Y|X = x] f_X(x) dx &= \int_{-\infty}^{\infty} \left(\int_{-\infty}^{\infty} y f_{Y|X}(y|x) dy \right) f_X(x) dx \\ &= \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} y f(x, y) dy dx \\ &= \mathbb{E}[Y] \end{aligned}$$

där sista likheten är OSL.

Exempel forts: $X \sim \text{likf}(0, 1)$ och sedan $Y \sim \text{likf}(0, X)$. Vi såg förut att $f(x, y) = 1/x$, $0 < y < x < 1$. Enl OSL

$$\mathbb{E}[Y] = \int_0^1 \int_0^x y f(x, y) dy dx = \int_0^1 \int_0^x y \frac{1}{x} dy dx = \frac{1}{2} \int_0^1 \frac{1}{x} x^2 dx = \frac{1}{4}.$$

Alt.

$$\mathbb{E}[Y] = \int_0^1 \mathbb{E}[Y|X = x] f_X(x) dx = \int_0^1 \frac{1}{2} x dx = \frac{1}{4}.$$

Definition: $\mathbb{E}[Y|X]$ är den sv som antar värdet $\mathbb{E}[Y|X = x]$ då $X = x$.

M.a.o. om fknen g ges av $g(x) = \mathbb{E}[Y|X = x]$ så är $\mathbb{E}[Y|X] = g(X)$.

Kortform av TSL för bet vv: Antag (X, Y) kont (funkar lika bra diskret). Enl TSL och OSL gäller

$$\mathbb{E}[Y] = \int \mathbb{E}[Y|X = x]f_X(x)dx = \int g(x)f_X(x)dx = \mathbb{E}[g(X)] = \mathbb{E}[\mathbb{E}[Y|X]].$$

Detta är värt highlight:

$$\mathbb{E}[\mathbb{E}[Y|X]] = \mathbb{E}[Y].$$

Exempel: Låt $X \sim \text{Geo}(p)$ och sedan $Y \sim \text{Bin}(X, r)$. Vad är $\mathbb{E}[Y]$?

$$\mathbb{E}[Y] = \mathbb{E}[\mathbb{E}[Y|X]] = \mathbb{E}[Xr] = \frac{r}{p}.$$

□

Exempel. Låt $X_1, X_2, \dots$ vara oberoende och $\mathbb{E}[X_k] = \mu$ för alla k .
Låt N vara ober av X_k :na och pos. heltalsvärd.

$$\mathbb{E} \left[\sum_{k=1}^N X_k \right] = \mathbb{E} \left[\mathbb{E} \left[\sum_{k=1}^N X_k \mid N \right] \right] = \mathbb{E}[N\mu] = \mu\mathbb{E}[N].$$

□

Obs att

$$\mathbb{P}(A) = \mathbb{E}[\mathbb{P}(A|X)]$$

$$\text{ty h.l.} = \int \mathbb{P}(A|X = x) f_X(x) dx = \mathbb{P}(A).$$

Kovarians och korrelation. Låt X och Y vara två sv.

Definition: $\text{Cov}(X, Y) = \mathbb{E}[(X - \mu_X)(Y - \mu_Y)]$.

Ett mått på hur X och Y samvarierar: $\text{Cov}(X, Y) > 0$ betyder positivt beroende och $\text{Cov}(X, Y) < 0$ negativt beroende.

Formel: $\text{Cov}(X, Y) = \mathbb{E}[XY] - \mathbb{E}[X]\mathbb{E}[Y]$.

Följer av att

$$\text{Cov}(X, Y) = \mathbb{E}[XY - \mu_X Y - \mu_Y X + \mu_X \mu_Y] = \mathbb{E}[XY] - \mu_X \mu_Y.$$

Om X, Y oberoende gäller $\mathbb{E}[XY] = \mathbb{E}[X]\mathbb{E}[Y]$, så formeln ger att

$$X \text{ och } Y \text{ oberoende} \Rightarrow \text{Cov}(X, Y) = 0.$$

Varning: $\text{Cov}(X, Y) = 0$ medför inte i allmänhet att X och Y oberoende. Motexempel strax.

Några obs:

- $\text{Cov}(X, a) = 0,$
- $\text{Cov}(X, X) = \text{Var}(X),$
- $\text{Cov}(X, Y) = \text{Cov}(Y, X).$

Formeln ger också att kovariansen är bilinjär:

$$\begin{aligned} \text{Cov}(a_1 X_1 + a_2 X_2, b_1 Y_1 + b_2 Y_2) &= a_1 b_1 \text{Cov}(X_1, Y_1) + a_1 b_2 \text{Cov}(X_1, Y_2) \\ &+ a_2 b_1 \text{Cov}(X_2, Y_1) + a_2 b_2 \text{Cov}(X_2, Y_2). \end{aligned}$$

Exempelvis $\text{Cov}(X + a, Y + b) =$
 $\text{Cov}(X, Y) + \text{Cov}(X, b) + \text{Cov}(a, Y) + \text{Cov}(a, b) = \text{Cov}(X, Y).$

Variansen för en summa:

$$\begin{aligned}\text{Var}(X + Y) &= \text{Cov}(X + Y, X + Y) \\ &= \text{Var}(X) + 2\text{Cov}(X, Y) + \text{Var}(Y).\end{aligned}$$

Exempel: Låt $\Theta \sim \text{likf}(0, 2\pi)$, och $X = \cos \Theta$, $Y = \sin \Theta$. Vi har

$$\mathbb{E}[X] = \int_0^{2\pi} \cos \theta \frac{1}{2\pi} d\theta = 0, \quad \mathbb{E}[Y] = \int_0^{2\pi} \sin \theta \frac{1}{2\pi} d\theta = 0.$$

$$\mathbb{E}[XY] = \int_0^{2\pi} \cos \theta \sin \theta \frac{1}{2\pi} d\theta = 0.$$

Alltså: $\text{Cov}(X, Y) = 0 - 0 \cdot 0 = 0$, men X och Y är inte oberoende. □

Exempel: Låt X och Y vara oberoende och *likf*(0, 1). Låt $Z = XY$, $W = X + Y$. Bestäm $\text{Cov}(Z, W)$.

$$\mathbb{E}[Z] = \mathbb{E}[XY] = \mathbb{E}[X]\mathbb{E}[Y] = \frac{1}{4}, \quad \mathbb{E}[W] = \mathbb{E}[X] + \mathbb{E}[Y] = \frac{1}{2}.$$

$$\mathbb{E}[ZW] = \mathbb{E}[XY(X + Y)] = \mathbb{E}[X^2Y] + \mathbb{E}[XY^2] = \mathbb{E}[X^2]\mathbb{E}[Y] + \mathbb{E}[X]\mathbb{E}[Y^2] = \frac{1}{3}.$$

Alltså

$$\text{Cov}(Z, W) = \frac{1}{3} - \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{12}.$$

Alltså positivt beroende. □

OK, så kovariansen var $1/12$ i förra exemplet, men vad säger det om hur *starkt* det positiva beroendet är? Måste sättas i relation till varianserna. Dags att prata om korrelation.

Schwarz olikhet: För alla sv X och Y gäller

$$\mathbb{E}[XY]^2 \leq \mathbb{E}[X^2]\mathbb{E}[Y^2].$$

Bevis: Vi anv att för alla konstanter t :

$$0 \leq \mathbb{E}[(X - tY)^2] = \mathbb{E}[X^2] - 2t\mathbb{E}[XY] + t^2\mathbb{E}[Y^2].$$

H.l. blir som minst då $t = \mathbb{E}[XY]/\mathbb{E}[Y^2]$. Sätt in detta t i h.l. och få

$$0 \leq \mathbb{E}[X^2] - 2\frac{\mathbb{E}[XY]^2}{\mathbb{E}[Y^2]} + \frac{\mathbb{E}[XY]^2}{\mathbb{E}[Y^2]} = \mathbb{E}[X^2] - \frac{\mathbb{E}[XY]^2}{\mathbb{E}[Y^2]}.$$

Förläng med $\mathbb{E}[Y^2]$ och saken är klar. □

Definition: Korrelationskoefficienten för (X, Y) ges av

$$\rho(X, Y) = \frac{\text{Cov}(X, Y)}{\sqrt{\text{Var}(X)\text{Var}(Y)}}.$$

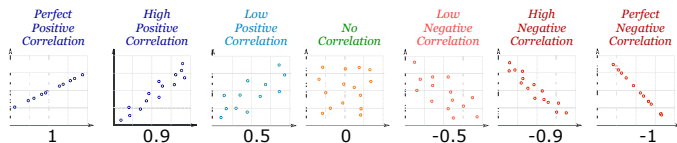
Vi har

$$-1 \leq \rho(X, Y) \leq 1$$

enligt Schwarz anv på $X - \mu_X$ och $Y - \mu_Y$. Vi har också

- $\rho(X, Y) = \rho(aX, bY)$ (skalningsinvarians),
- $Y = aX + b$ för konstant $a > 0 \Leftrightarrow \rho(X, Y) = 1$,
- $Y = aX + b$ för konstant $a < 0 \Leftrightarrow \rho(X, Y) = -1$.

Typiska plottar av data $(X_1, Y_1), \dots, (X_n, Y_n)$:

Figur: Korrelationskoefficient.

Definition: Om $\rho(X, Y) = 0$ kallas X och Y okorrelerade.

Exempel forts: Vi hade X, Y oberoende och $\text{likf}(0, 1)$, och $Z = XY$, $W = X + Y$. Vi fick $\text{Cov}(Z, W) = 1/12$. Vad är $\rho(X, Y)$? Vi behöver varianserna.

$$\text{Var}(W) = \text{Var}(X + Y) = \text{Var}(X) + \text{Var}(Y) = \frac{1}{6}$$

eftersom variansen av $\text{likf}(0, 1)$ är $1/12$.

$$\begin{aligned} \text{Var}(Z) &= \text{Var}(XY) = \mathbb{E}[X^2Y^2] - \mathbb{E}[XY]^2 \\ &= \mathbb{E}[X^2]\mathbb{E}[Y^2] - (\mathbb{E}[X]\mathbb{E}[Y])^2 \\ &= \left(\frac{1}{3}\right)^2 - \left(\frac{1}{4}\right)^2 = \frac{7}{144} \end{aligned}$$

eftersom $\mathbb{E}[X^2] = 1/3$. Alltså

$$\rho(Z, W) = \frac{1/12}{\sqrt{(1/6) \cdot (7/144)}} = \sqrt{\frac{6}{7}}.$$

Exempel: Bästa linjära prediktor: Välj a och b för att minimera $\mathbb{E}[(Y - (aX + b))^2]$.

Antag att $\mathbb{E}[X] = \mathbb{E}[Y] = 0$ och $\text{Var}(X) = \text{Var}(Y) = 1$. Då är $\rho = \text{Cov}(X, Y) = \mathbb{E}[XY]$ och

$$\begin{aligned}\mathbb{E}[(Y - (aX + b))^2] &= \mathbb{E}[Y^2] - 2\mathbb{E}[Y(aX + b)] + \mathbb{E}[(aX + b)^2] \\ &= 1 - 2a\rho + a^2 + b^2.\end{aligned}$$

Detta min med $b = 0$ och $a = \rho$. Man säger alltså att i detta fall är bästa linjära prediktor av Y givet X lika med ρX . I det allmänna fallet ges den bästa linjära prediktorn av

$$\mu_Y + \rho \frac{\sigma_Y}{\sigma_X} (X - \mu_X).$$

□